

Zvuková stránka projevu

Základní složky mluvení

mluvidla – tělesné orgány, které se podílejí na mluvení

- 1) **respirace** (dýchání) – plíce
- 2) **fonace** (tvorba hlasu) – vytváří se tón hlasu – hrtan a hlasivky
- 3) **artikulace** (článkování) – hlas se přetváří na řeč – jazyk, rty, zádni a přední patro

Soustava českých hlásek

- 1) **samohlásky** (vokály)
  - tóny (lze je vyzpívat), znělé
  - a) **krátké** (a, e, i, o, u)
  - b) **dlouhé** (á, é, í, ó, ú)**dvojhásky** (diftong)
  - spojení dvou samohlásek v jedné slabice
    - *ou* - v domácích slovech (*houpačka*)
    - *au, eu* - v přejatých slovech (*auto, pneumatika*)
- 2) **souhlásky** (konsonanty)
  - šumy
  - a) **znělé** – hlasivky kmitají (b, v, d, d', z, ž, g, h, m, n, ň, j, l, r)
  - b) **neznělé** – bez účasti hlasivek (p, f, t, t', s, š, k, ch, c, č)**asimilace (spodoba) znělosti**
  - setkají-li se vedle sebe dvě párové souhlásky (b-p, v-f...)
  - o znělosti/neznělosti rozhoduje poslední souhláska skupiny (*sbírat [zbírat], pod stolem [pot stolem]*)
  - souhláska na konci slova – ztráta znělosti (*sud [sut]*)

Slovní přízvuk

slabika – nejmenší mluvní jednotka, musí být přítomna samohláska nebo dvojhásky

- a) **otevřené** – končí samohláskou (rá-no)
- b) **zavřené** – končí souhláskou (roz-hlas)

přízvuk – zvukově zvýrazněná slabika slova

- a) **hlavní přízvuk** – v češtině na první slabice slova (*škola*)
- b) **vedlejší přízvuk** - slabší, na dalších lichých slabikách (*prodavačka*)

- ve větě některá slova přízvuk nemají (obvykle jednoslabičná)
  - **příklonky** – přiklání se k předcházejícím přízvučným slovům
  - **předklonky** – přiklání se k následujícím přízvučným slovům
  - př. *A ať tě tu už nevidím* (*A – předklonka / tě,tu,už – příklonka*)
- předložky – mají přízvuk (*za školou*)
  - ale ve spojení s mnohoslabičným slovem přechází přízvuk na následující slovo (*za nejnepříznivějšího*)

Větný přízvuk

- větný přízvuk nese významové centrum věty (jádro/téma), stojící obvykle na konci věty
- pokud chceme zdůraznit jiné slovo – zesílíme přízvuk a umístíme ho na začátek věty (aktuální větné členění)

Melodie (intonace)

- u jednotlivých typů vět specifická
- 1) **Oznamovací**
    - klesavá intonace (*Dnes je hezky*)
  - 2) **Tázací**
    - a) **Zjišťovací**
      - intonace stoupavě klesavá (*Budeš večer doma?*)
    - b) **Doplňovací**
      - intonace stoupavá (*Kdo to udělal?*)
  - 3) **Žádací**
    - klesavá intonace
    - a) **Rozkazovací** (*Vypočítejte následující příklady!*)
    - b) **Přací** (*Kéž se mu to podaří!*)